finnfund

Asiantuntijalausunto

Jaakko Kangasniemi
Toimitusjohtaja

8.11.2024

VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Asiantuntijalausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko täydentää ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa tarkemmilla kauppa- ja kehityspolitiikan toimenpiteillä. Tavoitteena on tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla ja lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään.

Kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Alueellisesti yhä suurempi osuus työstä painottuu Ukrainaan.

Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa. Suomen tavoite on lisätä yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön ja -rahoitukseen sekä vahvistaa kehittyvien maiden omaa rahoitusta.

Suomen kehitysyhteistyön kokonaisuudessa kehitysrahoittaja Finnfund on pieni, mutta erityisen vaikuttava osa. Rahoittamalla kestävää kehitystä tukevia yrityshankkeita kehitysmaissa **Finnfund edistää merkittävästi selonteossa esitettyjä pääpainopisteitä**. Finnfundiin kohdistuvan vuosittaisen pääomituksen aleneminen, sekä vaikeimpiin maihin ja hankkeisiin kohdistuneen erityisriskirahoituksen päättyminen kuitenkin heikentävät Finnfundin kykyä edistää näitä tavoitteita. Lisäksi Finnfundin rahoitusmahdollisuuksiin ratkaisevasti vaikuttaneet pitkäaikaiset valtionlainat on päätetty lopettaa, mutta toisaalta valmistelussa on sijoitus Finnfundin hallinnoimaan rahastoon ja sille ehkä jatkoa. Näiden muutosten kokonaisvaikutus Finnfundin toimintakykyyn lähivuosina on tätä kirjoitettaessa epäselvä.

Kauppaa tukeva kehitysyhteistyörahoitus ja Suomen kehityspoliittiset painopisteet

Finnfundin sijoitukset edistävät kaupan ja kehityksen yhdistämispyrkimyksiä sekä muita kehityspolitiikan prioriteetteja kuten tasa-arvoa, ilmastoa ja koulutuksen kehittämistä. Finnfundin toiminta tukeekin keskeisesti Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita. Ulkoministeriön kehityspoliittinen osasto asettaa Finnfundille vuosittaiset omistaja- ja kehityspoliittiset tavoitteet omistajaohjausmuistiossa, joka on julkinen ja sidosryhmien kommentoitavissa oleva asiakirja.

Finnfund tekee **aktiivista yhteistyötä suomalaisten yritysten kanssa**. Viime vuosina noin 25–40 % Finnfundin uusista sijoituspäätöksistä on kohdistunut hankkeisiin, joissa suomalainen yritys on ollut mukana joko sijoituskohteena (suomalaisomisteinen yritys kehittyvillä markkinoilla), palvelun- tai tavarantoimittajana, tai kanssasijoittajana.

Finnfund myös etsii ja yhdistää suomalaisyrityksiä portfolioyhtiöidensä kanssa kaupallisen yhteistyön aloittamiseksi. Etsimis- ja yhdistämistyötä tehdään niissä tapauksissa, joissa portfolioyhtiöillä on kaupallisia tarpeita, joihin suomalaisyritykset pystyvät vastaamaan myymällä tuotteitaan tai palveluitaan. Näin suomalaisille yrityksille avataan konkreettisia ja merkittäviä kaupallisia mahdollisuuksia, joista yritykset eivät muutoin olisi tulleet tietoisiksi.

Suomalaisyrityksiin ylläpidetään tiiviitä yhteyksiä, ja uusia yrityksiä ja hankkeita identifioidaan aktiivisesti. Finnfund vastaanottaa yhteydenottoja suomalaisyrityksiltä lähes päivittäin. Suomalaisyritysten löytämisessä ja rahoittamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä Team Finland -verkoston kanssa, johon Finnfund kuuluu.

Merkittävä osa Finnfundin sijoituksista kohdistuu digitaalisektorille, jossa yhteistyö suomalaisyritysten kanssa on erittäin tiivistä. Selonteossa ilmoitettu ja tuoreimpaan omistajaohjausmuistioon kirjattu **pyrkimys kasvattaa Finnfundin digitaalisektorin sijoitustoimintaa** tukee Finnfundin strategiaa. Finnfundin digisektoritiimiä on hiljattain vahvistettu ja valmistelussa on runsaasti vaikuttaviksi arvioituja sijoituksia. Finnfund kerää parhaillaan yksityistä rahoitusta voidakseen paremmin vastata selonteon ja omistajan tavoitteisiin.

Selonteossa toimenpiteiden joukossa esitetään **yritysten osallistumisen Finnfundin hankkeisiin helpottamista**. Finnfund katsoo, että tämä tapahtuu toimivimmin jatkamalla aktiivista markkinointia, verkostoitumista ja yritysyhteydenpitoa.

Poimintoja sijoitusten vaikuttavuudesta:

Työpaikat ja säännölliset palkkatulot ovat tärkeä tie pois köyhyydestä. Finnfundin salkkuyhtiöt tarjosivat vuonna 2022 työtä ja toimeentuloa yli 270 000 ihmiselle ja epäsuoraan vaikuttavat 1,5 miljoonan työpaikan ylläpitoon tai syntymisen.

Energiasektorilla Finnfundin sijoitusyhtiöt tuottivat vuonna 2022 yhteensä 9100 GWh uusiutuvaa energiaa, mikä auttoi välttämään noin 145 000 tonnia CO2 päästöjä. Tämä vastaa noin 50 000 dieselauton vuosipäästöjä.

Maataloussektorin sijoituksilla vahvistetaan paikallista ruokaturvaa. Vuonna 2022 Finnfundin salkkuyhtiöt tuottivat ruokaa määrän, joka vastaa 500 000 henkilön vuotuista kalorintarvetta. Lisäksi yhtiöidemme arvoketjuihin osallistuminen hyödytti yli 6 miljoonaa pienviljelijäkotitaloutta.

Rahoitussektorilla Finnfund keskittyy rahoituslaitoksiin, jotka pyrkivät tarjoamaan *rahoitusta pienille ja keskisuurille sekä mikroyrityksille*, erityisesti ryhmille, jotka ovat perinteisesti olleet rahoituspalveluiden ulkopuolella. Vuonna 2022 salkkuyhtiöt rahoittivat yli 6 miljoonaa pienyritystä, joista 68 % olivat naisten omistamia.

Metsäsektori on noussut tärkeäksi tekijäksi kamppailussa ilmastonmuutosta vastaan. Vuonna 2022 Finnfundin salkkuyhtiöt istuttamat metsät sitoivat yli 185 000 tonnia CO2, mikä on yli kaksi kertaa salkkuyhtiöidemme päästöjä vastaava määrä.

Digitaaliset palvelut ja infrastruktuurin rakentaminen edistävät talouskasvua sekä ihmisten pääsyä mm. rahoitus-, koulutus- ja terveyspalveluiden piiriin etenkin maissa, joissa yhteydet tähän asti ovat olleet kalliita tai epävakaita.

Hankeyhtiöidemme toiminnan ansiosta yli 150 miljoonaa ihmistä on päässyt parempien ja/tai edullisempien palveluiden piiriin.

Yksityisen sektorin osallistuminen kehitysyhteistyöhön

Finnfund edistää monin tavoin selonteossa määritettyä **pyrkimystä yksityisen sektorin osallistamisesta kehitysyhteistyöhön**. Sijoituksillaan Finnfund on mukana mahdollistamassa kehitysmaiden yksityisen sektorin toiminnan ja vaikuttavuuden kasvua ja tuo myös suomalaisia yrityksiä aktiivisemmin mukaan kestävien ja kannattavien hankkeiden toteuttamiseen. Finnfund myös mobilisoi merkittäviä määriä yksityistä pääomaa sijoituksiinsa, toimien itse vähemmistösijoittajana.

Finnfund pystyy ohjaamaan yksityistä pääomaa kehittyviin maihin myös laskemalla liikkeelle yksityisiä joukkovelkakirjoja ja tarjoamalla suomalaisille sijoittajille kanssasijoitusmahdollisuuksia hankkeissaan. Finnfund on käynnistänyt uuden **digisektorin sijoitusrahaston**, johon ulkoministeriö on lupautunut ankkurisijoittajaksi. Rahastoon kerätään parhaillaan yksityistä sijoituspääomaa niin Suomesta kuin ulkomailta). Digirahaston hallinnoinnissa hyödynnetään kokemuksia Finnfundin vuonna 2020 yhdessä OP-ryhmän kanssa perustaman Suomen **ensimmäisen globaalin vaikuttavuusrahaston hallinnoinnista.**

Finnfundin tarve yksityisen rahoituksen keräämiseksi juontuu osittain sen Pohjoismaisiin verrokkeihin nähden hyvin matalasta vuotuisesta valtiollisesta pääomituksesta (lähde: KPMG 2024), joka tulee jatkossa vielä laskemaan aiemmasta tasostaan. Viime vuosina Finnfundin vuotuinen pääomitus on, pienin poikkeuksin, ollut vain 10 miljoonaa euroa vuodessa, eli alle prosentin Suomen kehitysyhteistyömenoista. Vuoden 2025 alusta vuotuinen pääomakorotus tulee laskemaan 5 miljoonaan euroon.

Ukraina

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman mukaisesti Finnfundin pääomaan tehtiin 25 miljoonan euron Ukrainaan korvamerkitty sijoitus vuonna 2024, minkä lisäksi Suomen valtio on antanut Finnfundille Ukrainaan kohdistuvia sijoituksia koskevan 20 miljoonan euron erityisriskirahoitussitoumuksen. Korotettu pääoma tullaan **investoimaan hankkeisiin, joissa suomalaisyritykset ovat mukana joko Ukrainassa sijaitsevan yrityksen omistajina, tai myymässä tuotteita ja palveluita ukrainalaiselle sijoituskohteelle**.

Marraskuun 2024 alussa Finnfundin hankevalmistelussa on yksi sellainen Ukrainassa sijaitseva hanke, johon kohdistuva sijoitus pyritään hyväksymään vielä ennen vuodenvaihdetta. Kyseessä on Ukrainaan rekisteröity yritys, jossa on sekä merkittävää suomalaista omistusta että suomalaisen teknologian ja osaamisen käyttöä.

Uusien hankkeiden etsintä on jatkuvasti käynnissä esimerkiksi marraskuun 2024 Rebuild Ukraine -messuilla Varsovassa, joihin Finnfund osallistuu kymmenien suomalaisyritysten kanssa. Finnfund myös luo itse potentiaalisia ”suomalaishankkeita” yritysyhdistämisillä, joita on marraskuuhun 2024 mennessä tehty jo yli 40 kappaletta.

Finnfund on mukana eurooppalaisten kehitysrahoittajien yhteisen Ukraina-sijoituksia takaavan EU-takausohjelman valmistelussa. Takausohjelman arvioidaan astuvan voimaan vuoden 2025 ensimmäisellä puoliskolla, ja

mahdollistavan takauksien käytön esimerkiksi maatalous-, digi-, rakennus- ja energiasektorien sijoituksissa.

Global Gateway

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa Finnfund määritellään keskeiseksi toimijaksi EU:n Global Gateway -strategian toimeenpanossa.

Finnfundin kannalta Global Gatewayn konkreettisin työkalu ovat Euroopan Kestävän Kehityksen Rahasto Plussan (EKKR+) kautta Finnfundille (ja muille EU:n pilariarvioimille toimijoille) haettavissa olevat takaukset, joiden myötä komissio korvaa osan takuuohjelmien piiriin soveltuvien sijoitusten mahdollisista tappioista. Finnfund on käynnistänyt EU-komission kanssa Saharan eteläpuolisen Afrikan digisektorin sijoituksia takaavan Africa Connected -ohjelman. Lisäksi Finnfund on mukana viiden yhteiseurooppalaisen takuuohjelman neuvotteluissa yhdessä muiden kehitysrahoittajien kanssa. Neuvotteluvaiheessa olevien ohjelmien puitteissa voidaan niiden valmistuttua taata sijoituksia esim. metsä- ja rahoituslaitossektoreille.

EKKR+ on Finnfundille merkittävä työkalu jakamaan tiettyjen sijoitusten riskejä. Se, tai Global Gateway laajemminkaan, eivät kuitenkaan tuo suoraan lisää sijoitettavaa pääomaa. Lisäksi EU-takuut ovat maksullisia ja niihin liittyy tiukkoja ehtoja, mikä rajoittaa niiden käytettävyyttä ja kuormittaa sekä Finnfundia että rahoitusta hakevia yrityksiä.

Selonteossa Global Gateway -strategian esitetään tarjoavan suomalaisyrityksille ”merkittäviä uusia mahdollisuuksia hankkia rahoitusta”. On kuitenkin muistettava, että takuisiin liittyy merkittäviä rajoituksia ja kuluja. Lisäksi hankkeet vaativat toteutuakseen takuiden ohella myös rahoitusta.

EU-komissio on arvioinut mobilisoivansa 300 miljardia euroa Global Gateway -strategian hankkeisiin. Valtaosan tästä rahasta ennakoidaan tulevan EU:n jäsenmaista, eurooppalaisista rahoituslaitoksista sekä yksityiseltä sektorilta EU-takuiden myötävaikutuksella.

Laaja-alaista vaikuttavuutta niukentuvin resurssein

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko esittelee Finnfundin keskeistä roolia osana suomalaista kehitysyhteistyötä, ja jopa osana vientipolitiikkaa. Finnfund on keskiössä niin Suomen kehitysrahoituksessa, Ukrainan tukemisessa, Global Gateway -yhteistyössä, kuin kestävän digitalisaation, tasa-arvon, ja ilmastopolitiikan globaalissa edistämisessä. Samalla se tukee sijoituksillaan ja ovenavauspalveluillaan suomalaista vientiä, ja mobilisoi merkittäviä määriä kansainvälistä yksityistä pääomaa kehittyviin maihin. Finnfund vastaa nyt ja jatkossa tehokkaasti sille selonteossa asetettuihin odotuksiin, ja on uudistanut strategiansa tämän mukaisesti.

Samalla kun Finnfundiin kohdistuu laveita ja laajenevia odotuksia, sen resursseja on supistettu. Valtion vuosittainen pääomitus on ensi vuoden budjettiesityksessä puolitettu, vaikka se oli jo lähtötasoltaan merkittävästi muita pohjoismaita matalampi. EU:n Global Gateway -strategia mahdollistaa tiettyjen sijoitusten tappioiden jakamisen, mutta ei tuo mukanaan sijoitettavaa pääomaa. Ukrainaa varten olemme saaneet 25 miljoonan euron pääomankorotuksen, joka on sinänsä merkittävä ja myönteinen, mutta kertaluonteinen. Pääosa Finnfundin valtio-omistajaltaan saamasta rahoituksesta on

viime vuosina muodostunut pitkäaikaisista lainoista, joille ei nyt kaavailla jatkoa. Valtion tekemistä sijoituksista Finnfundin hallinnoimiin rahastoihin voi tulla lainoja korvaava rahoitusmuoto, mutta niiden tulevasta mittakaavasta ei ole tietoa.

Samalla kun Finnfundin pääomitusta on laskettu, on suunta ollut täysin päinvastainen muissa Pohjoismaissa, jossa vuosittaisia pääomituksia on lisätty voimakkaasti. On huomioitava, että omistajan vuosittaisten pääomitusten huomattavasti pienempi koko (5 miljoonaa euroa vuodessa) asettaa Finnfundin tulevaisuudessa Pohjoismaisia sisarorganisaatiota merkittävästi huonompaan asemaan ja tulee heikentämään Finnfundin nyt vahvaa roolia kehitysrahoittajakentässä. Esimerkiksi Tanskan valtio on sitoutunut pääomittamaan omaa kehitysrahoituslaitostaan IFUa lähes 70 miljoonalla eurolla vuodessa vuoteen 2030 saakka. Ruotsin Swedfundin vuosittainen pääomitus on pelkästään vuonna 2024 160 miljoonaa euroa, ja Norjan Norfundin valtion pääomitus on 230 miljoonaa euroa, jonka lisäksi sille on suunniteltu vuosittaisia Ukraina-pääomakorotuksia, jotka vastaavat suuruudeltaan joka vuosi Finnfundin saamaa kertaluonteista Ukraina-korotusta.

Pitääkseen kiinni sijoitustasostaan ja kehitysvaikutustavoitteistaan Finnfund käyttää merkittävästi resursseja yksityisen pääoman hankkimiseen, ja pyrkii huomioimaan niin omistajiensa, kanssasijoittajiensa, yksityisten lainoittajiensa kuin osan sijoituksistaan takaavan EU:n keskenään jossain määrin erilaisia toiveita sijoitustoiminnassaan. Tämä kaikki tehdään tinkimättä kaupallisesta huolellisuudesta, tuotto-odotuksista, tai sijoituksilta vaadittavista kehitysvaikutuksista. Pääomituksen laskiessa laskee kuitenkin myös kyky ohjata lisää yksityistä pääomaa kehittyviin maihin, ja tuottoina takaisin uudelleen sijoitettavaksi.

Kiristyvän globaalin kilpailun alla kehitysrahoitusyhtiöidenkin tulee toimia terveellä tavalla opportunistisesti, hyödyntäen laveasti saatavilla olevia rahoituslähteitä ja suhtautuen aiempaa avarakatseisemmin mahdollisuuksiin sijoittaa uusille sektoreille ja maantieteellisille alueille. Yhtiön ulkopuolelta tulevien, laaja-alaisten intressien sovittaminen yhteen ei välttämättä kuitenkaan avarra toimintamahdollisuuksia, vaan rajoittaa niitä – elleivät uudet intressit saavu uusien resurssien kanssa.